

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. III. De legis abrogatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

nitur de Vicario Episcopi, censetur dispositum de Vicario Capituli sede vacante; Et quod disponitur de Diaconatu, censetur dispositum de Subdiaconatu; Et constitutio disponens de gradibus consanguinitatis censetur disponere de affinitate, & de publica honestate, ex Suar. cap. 4. num. 8., & Pal. num. 12.: Qui etiam duo notat; Primum est, quod quando lex frequentioris usus causa aliquid decernit, casum minus frequentem non excludit, sed comprehendit, ut docent Doctores communiter cum Sanch. lib. 3. disp. 20. num. 3., & lib. 9. disp. 14. num. 16.; Secundum est, quod quamvis lex non extendatur ob similitudinem rationis ad casum sub lata verborum forma non comprehensum, Judex tamen in iudicando illam debet extendere; quia quando pro certo casu decidendo non habetur lex, decisio illius a similis casus decisione petenda est; Unde dici solet, quod casus similis expresso non sit omisus a lege, cum per ipsum decidi possit: Et per hæc patet ad rationes pro prima sententia.

VII. Dubitatur, An lex Pii V. prohibens Monialibus, ne a Monasteriis exeant, nisi causa incendii, lepra, Epidemia, &c., extendatur ad alios casus similes? Negant multi apud Merol. cap. 9. num. 140., quia Pontifex dicit nulla alia occasione, vel prætextu exitum licere. Sed communius affirmant, videlicet in invasione hostium, in ruina domus; in inundatione, in morbo gallico, aut contagioso; quia frequentioris usus causa illos casus expressit Pontifex; unde non videtur excludere casus minus frequentes. An autem possit Monialis egredi ad curandum morbum periculosum, sed non contagiosum, qui non potest intra claustrum curari? Affirmat De la Crux, quia nemo tenetur obedire præceptis Ecclesiae cum periculo vitæ;

Sed communius negant, quia id expedit communi bono; ut dicitur communiter de Chartusianis, qui non possunt vesci carnibus in ægritudine periculosa.

VIII. Dubitatur secundo, An Bulla Pauli V. contra Confessarios sollicitantes mulieres ad turpia extendatur ad masculos? Negat Fagund. Sed communius cum Merol. num. 151. affirmant; quia frequentioris usus gratia exemplificatur in mulieribus. Sic quando in aliqua Diocesi prohibetur Confessariis, ne audiant Confessiones in domo privata, nisi Infirmorum, probabiliter possunt etiam audire confessiones illorum, qui licet sani sint, non possunt e domo egredi.

ARTICULUS III.

De Legis Abrogatione.

- I. In quo differat legis Abrogatio a Derogatione? Et quinam possit data causa legem abrogare?
- II. Num possit lex ab inferiore condita ab eodem abrogari, si ea confirmata fuerit a Superiore?
- III. Num possit Inferior in suo territorio legem Superioris abrogare, eo modo quo potest in ea dispensare?
- IV. Ut lex abrogeatur, non requiritur talis abrogationis publicatio.
- V. Quandonam lex posterior censeatur priorem legem abrogare?
- VI. Quandonam fieri debeat prioris legis mentio, ut per posteriorem abrogeatur?
- VII. Lex posterior specialis, si sit contraria legi priori generali, solum illi derogat, non abrogat illam.

I. IN eo differt Abrogatio a Derogatione, quod Abrogatio legis fit sublatio illius secundum totum; Derogatio vero fit sublatio legis secundum partem. Certum autem est,

le-

legem quamcumque posse valide, im-
mo etiam licite iusta interveniente cau-
sa abrogari ab eo, qui legem condi-
dit, aut a successore, aut a Superio-
re, vel priorem legem simpliciter tol-
lendo, vel loco illius aliam legem fe-
rendo.

II. Quæritur nunc primo, An lex
condita ab inferiori, puta ab Episco-
po, & confirmata a Superiore, puta
a Papa, possit abrogari ab inferiori,
Superiore inconsulto?

Respondeo, id negari a Barbosa,
& Sanch de Matrim. lib. 8. disp. 17.
num. 30., quia talis lex videtur esse
Superioris, a quo confirmata est. Af-
firmant alii cum Rodriq., Sylvest.,
Sã, & eodem Sanch. lib. 3. Summæ
cap. 15. num. 6., quia lex revera est
inferioris, & qui legem condidit,
potest illam revocare. Additque San-
ch., & Merol. num. 13., id verum
esse, etiam si in confirmatione facta a
Superiore apponatur clausula illa, quod
quicquid in contrarium factum fuerit
irritum sit; dummodo lex confirmata
fuerit in favorem inferioris legem sta-
tuentis. Ratio est, quia sicut inferior
statuens legem potest renunciare con-
firmationi factæ in sui favorem a Su-
periore; ita potest pariter renunciare
tali clausulæ, quæ est accessoria con-
firmationi. Tertio, alii distinguunt
cum Merol. num. 17. dicendo, non
posse legem abrogari ab Inferiore, si
a Superiore sit confirmata ex certa
scientia; Sicut excommunicatio lata
ab Episcopo, & confirmata a Supe-
riore ex certa scientia non potest ab
Episcopo absolvi; Et collatio benefi-
cii facta ab Abbate alicui Monacho,
& confirmata a Pontifice ex certa sci-
entia non potest ab Abbate revocari:
Secus vero si confirmatio fuerit sim-
plex, & in forma communi. Et ra-
tio est, quia qui aliquid ex certa sci-
entia confirmat, suum illud facere vi-
detur, ex cap. *Si Apostolica, de Præ-*

bendis in 6. Quarta opinio probabi-
lior est Suar. lib. 6. cap. 26. num. 16.,
Bonac. quæst. 2. punct. 1. num. 16.,
Sal., Pal., quod si confirmatio sit es-
sentialis, seu ideo requiratur a Supe-
riore, quia sine tali confirmatione lex
non obligaret, tunc non possit ab In-
feriore abrogari; quia lex habet vim
obligandi præcise ex voluntate Supe-
rioris obligantis; Et idem dicunt, si
Superior velit tali confirmatione legi
robur addere, faciendo illam suam:
Secus vero, si confirmatio sit acci-
dentalis, seu addatur mere ob quan-
dam auctoritatem, & specialem splen-
dorem; Et talis semper præsumenda
est, nisi aliud constet.

III. Quæritur secundo, An inferior
habens facultatem condendi leges in
suo territorio possit condere legem
contrariam legi Superioris, aut illam
abrogare pro suo territorio?

Respondeo, aliquos apud Pal. num.
4. id admittere in lege civili, non
in Canonica; quia Prælati habent po-
testatem condendi leges a Papa, &
hic a Christo Domino, nec constat,
Prælatos inferiores accepisse potesta-
tem condendi leges a Communitate,
quæ potuit sub ea conditione transfe-
re hanc potestatem, ut quoties expe-
diens visum fuerit bono publico abro-
gari ab Inferiore leges communes,
id efficere possit Inferior. Equidem
tamen existimo cum Pal., & Suar. lib.
6. cap. 26., nullum inferiorem posse
legem Superioris abrogare, nisi expre-
se data illi sit talis facultas. Nam Re-
ges ipsi non acceperunt facultatem
condendi leges a Communitate ipsi
Communitati subordinatam; unde di-
ximus, quod possit Rex cogere Com-
munitatem ad legem acceptandam,
aliter non Princeps, sed Populus esset
superior.

Neque dicas, quod si potest infe-
rior sæpe dispensare in lege superio-
ris, poterit etiam illius legem pro suo
ter-

territorio abrogare, quando id expedit bono communi. Nam disparitas est; quia hanc potestatem dispensandi habent inferiores ab ipsis superioribus; Et Episcopi habent a Papa; quia id expedit bono communi; non habent autem potestatem abrogandi leges Superioris. Et ratio ulterior est, quia dispensatio cum fiat ad unum, vel alterum casum, non ita vulnerat legem Superioris, sicut derogatio, vel abrogatio. Quare si aliquando lex communis non expedit bono Provinciae, petenda est a Superiore abrogatio pro tali Provincia, & interim lex servanda est; Nisi manifeste constet, aut saltem probabile sit, non potuisse, aut noluisse Superiorem pro tali occasione obligare; ut dicemus cum de Epikeja, ex Sal. disp. 21. sect. 10. num. 34., Suar. lib. 6. cap. 8. Immo si dubium sit, an voluerit Superior pro tali occasione obligare, nec possit consuli, distinguit Bonac. punct. ult. §. 2. num. 10. Si enim talis casus manifeste lege comprehendatur sub verbis legis, & solum dubitetur, an Superior ob circumstantias praesentes velit talem casum comprehendere, tunc lex servanda est; quia in dubiis melior est conditio possidentis, & lex in tali casu possidet; Nisi forte molesta esset legis adimpletio, unde ex benignitate Legislatoris praesumatur, quod nolit in casu dubio obligare, ut notat Sal. ex Henr., Cordub., Sylvest. apud Tambur. lib. 1. cap. 3. §. 7.: Contra tamen, si dubium sit, an casus sub verbis legis comprehendatur, lex non obligat, quia possidet libertas. Sed hac de re iterum articulo ultimo recurret disputatio.

IV. Quæritur tertio, Utrum publicatio ad abrogationem legis requiratur?

Respondeo, Vasq., Azor., & Sal. illam requirere; quia sicut lex non obligat, nisi publicetur, ita nec desinit

obligare per abrogationem, nisi hæc etiam publicetur. Negant tamen communius cum Cordub., Merol., Pal., quia plus requiritur ad obligandum, quam ad deobligandum; ideo, ut tollatur effectus obligationis, satis est, quod unum tantum requisitum desit. At, ut ponatur effectus, debent poni omnia simul requisita; Unde satis est, quod nolit Legislator amplius obligare, ut lex amplius non obliget; cum obligatio pendeat a voluntate Legislatoris. Sic pariter omnes Doctores docent, quod cessante evidenter iustitia, & utilitate legis, lex amplius non obliget nulla posita publicatione. Hoc tamen intelligendum est, si abrogatio sit pura, seu tollat tantum legis obligationem, non vero si sit mixta, seu si ita tollat prioris legis obligationem, ut aliam inducat; nam hæc nova obligatio non potest poni sine promulgatione ad omnem legem requisita.

V. Quæritur ultimo, quandonam lex posterior censeatur priorem legem abrogare?

Respondeo, quod si lex posterior non sit priori contraria, illam non abroget, ut patet; Immo si possemus eam ita interpretari, ut non sit contraria, sic interpretanda est; quia legum correctio, cum sit damnosa Republicæ, vitanda est, quoad fieri possit, ex leg. ult., Cod. de Appellationibus; Utrum autem debeant accipi verba legis posterioris in sensu improprio ad vitandam legis prioris correctionem, disputant Doctores. Admittit Sanch. lib. 1. de matrim. disp. 17. num. 6. cum Guttier.; Negant probabilius Sal., Suar. lib. 6. cap. 27., & alii apud Pal. num. 9.; quia sic nihil esset firmissimum in legibus; unde solum sunt improprianda verba ad vitandam legis injustitiam, vel ad summum inutilitatem. Quod si lex posterior sit priori aperte, vel directe contraria, illam abrogat, quamvis nec faciat illius mentionem.

tionem, nec habeat clausulam derogantem, seu abrogantem priorem; quia voluntas posterior vincit, & revocat priorem, supposita potestate in Legislatore; Si tamen in aliqua tantum parte sit contraria, tunc secundum illam tantum partem derogat legi priori, & non abrogat illam secundum totum.

VI. Infertur hinc primo, quod lex posterior, si sit generalis, abroget legem priorem pariter generalem, ex leg. *Non est novum*, si. de legibus; Et eodem modo lex posterior specialis contraria legi priori speciali abrogat illam. Ratio est, quia non potest utraque subsistere, & cum sit adæquate illi contraria, debet integre illam abrogare: Bene tamen notant Azor., Bonac., & alii cum Pal. num. 7. contra Menoch., quod si prior lex firmata fuerit juramento de non abrogando illam, nisi illius fiat expressa mentio, non abrogetur per posteriorem non facientem mentionem de illa. Et ratio est, quia præsumi debet potius de principe ignorantia legis prioris, etiamsi inserta sit in jure communi, quam voluntas violandi juramentum de illa non abroganda. Notant præterea Sal., Suar., & Pal. loc. cit., quod secluso tali juramento, ut lex generalis, aut specialis posterior abroget legem generalem, aut specialem priorem, quæ sit inserta in jure communi, non sit necesse, ut lex posterior faciat mentionem prioris; quia præsumi debet de Principe, quod habeat notitiam juris communis, atque adeo quod velit priorem legem abrogare: Contra vero si lex generalis, aut specialis prior sit extra jus commune, non potest abrogari, aut derogari per legem posteriorem, quæ non faciat illius mentionem, quia non præsumitur edita ex certa scientia prioris legis, cum præsumatur ignorari a Principe ea, quæ sunt extra jus com-

mune, ex cap. 1. de Constitutionibus in 6.

Infertur secundo, quod si lex abroganda inserta in jure communi sit specialis pro aliquo loco, vel in speciali aliqua materia, lex posterior generalis illi contraria, si non faciat illius mentionem, illam non abroget, sed potius ex illa lege priori speciali limitanda sit posterior universalis. Ratio est, tum quia ex regula communi, generi per speciem derogatur; tum etiam quia si limitetur lex posterior generalis, adhuc utraque lex potest subsistere: ergo dicendum est ita Principem voluisse, cum non fecerit mentionem prioris, cujus præsumitur habere notitiam: Propterea Sanch. lib. 2. disp. 24. num. 6. addit, id esse verum, etiamsi in lege posteriori generali addatur clausula: *Non obstante ul- la lege priori contraria*; non enim censetur contraria lex prior specialis, quando utraque lex potest subsistere limitando posteriorem legem universalem: Exempli gratia lex prior specialis disponit, quod Instrumenta publica habeant executionem paratam; lex posterior generalis disponit, quod causæ pupillorum, & consanguineorum compromittantur; lex ipsa posterior generalis non corrigit priorem, sed ab ea declaratur, & limitatur, itaut causæ pupillorum, &c. compromittantur, nisi habeant Instrumenta publica parata, quia tunc super illis non debet fieri compromissio.

Addit Merol. num. 28., id esse verum, etiamsi lex prior specialis non sit inserta in jure communi, sed sit statutum particulare. Ratio est, quia præsumitur, quod Princeps ignoret statutum particulare, & ideo velit legem universalem limitare, itaut cum statuto particulari subsistat.

VII. Infertur tertio, quod si lex prior sit generalis, & posterior illi contraria sit specialis, hæc illi deroget, non vero abroget illam in totum; cum

cum non sit adaequate contraria. Ratio autem, cur illi deroget, est, quia alias esset inutilis; & quia ex cap. *Generi, de Regulis juris in 6.* generi per speciem derogatur: Supponimus tamen, legem posteriorem specialem factam esse sine ignorantia prioris juris generalis, seu communis; cum non praesumatur Princeps ignorare jus commune, ex cap. 1. *de Constit. in 6.*

ARTICULUS IV.

Quas ob causas cesset legis obligatio?

- I. Novem de causis cessare potest legis obligatio.
- II. Vis, & Metus, qua solent a nonnullarum legum observantia excusare, in quo differant?
- III. Metus excusat etiam a nonnullis legibus Naturalibus, & Divinis.
- IV. Non excusatur, qui metu mortis simulat Sacramenti administrationem. Quid si simulat contractum matrimoniale?
- V. Num liceat Sacerdoti metu mortis sine Sacris vestibus celebrare? Ad dandum Viaticum moribundo sine iis vestibus celebrare non licet.
- VI. Ad mortis periculum effugiendum licitum est carnibus humani cadaveris vesci.
- VII. Quanam impotentia a legis observantia excuset?
- VIII. Num peccet, qui conjicit se in aliquod impedimentum, unde legem servare non possit?
- IX. Plurima alibi diximus de ignorantia excusante a legis transgressione, qua hic solum innuntur.

I. **M**ultifariam legis obligatio cessare potest. Primo, ratione violentiae ab extrinseco illatae. Secundo, ratione metus, seu periculi gravis damni. Tertio, ratione impotentiae. Quarto, ratione ignorantiae, seu

inadvertentiae. Quinto, propter legem posteriorem contrariam, abrogantem priorem, de qua diximus articulo superiore. Sexto, ratione consuetudinis contrariae, de qua dicemus quaestione sequenti. Septimo, ratione dispensationis, de qua etiam infra quaestione ultima. Octavo, ex cessatione causae finalis, & motivae, de qua dicemus articulo sequenti. Ultimo, vi Epikejæ, qua censeantur aliqui casus excepti; vel quia illiciti, vel quia nimium incommodi ex justa, & benigna Legislatoris mente, quod articulo ultimo examinabimus. Hic autem nonnulla dicemus de primis quatuor causis excusantibus a legum observantia.

II. Quæritur itaque primo; Quandonam vis, aut metus excuset?

Ut quaesito respondeam, explico terminos. Vis altera est absoluta, qua aliquis omnino invitus cogitur ad aliquid prohibitum faciendum, ut si quis manu ab altero per vim arrepta percutiat, vel occidat alterum omnino invitus; & hæc procul dubio excusat a peccato. Immo ex Diva Lucia nec officit Virginali innocentiae violentia invitæ illata; Altera dicitur Vis secundum quid, quæ idem est, ac metus, seu periculum probabile gravis damni, ut si quis metu mortis incenset Idolum; & hæc vis non tollit omnino voluntarium, nec excusat a transgressione legis naturalis, & Divinae vetantis rem intrinsece malam; Excusat vero ab utraque lege non prohibente rem intrinsece malam, & a fortiori excusat a transgressione legis humanæ; exceptis casibus adductis quaest. 3. art. 2.; quando scilicet expedit ad bonum publicum, ut lex humana obliget cum periculo vitæ, & sic praesumitur superior velle obligare: Sicut tempore pestis obligantur subditi ad serviendum infirmis, & tempore belli ad custodiendam Urbem;